

Gespreksnotitie NCTV P.J. Aalbersberg - rondetafelgesprek 31-3-2022

Wetsvoorstel verwerking persoonsgegevens, coördinatie en analyse terrorismebestrijding en nationale veiligheid.

Inleiding coördinatietaak: achtergrond en ontstaansgeschiedenis

Na 9/11 maakte de aanslagen in Madrid op 11 maart 2004 en in Londen op 7 juli 2005, de dreiging voor West-Europa zichtbaar. Met de moord op Theo van Gogh op 2 november 2004 werd Nederland zelf geconfronteerd met een terroristische aanslag. Op dat moment waren in Nederland ongeveer twintig instituties beleidsmatig dan wel operationeel betrokken bij de bestrijding van terrorisme. De breed gevoelde noodzaak om op basis van de juiste informatie en op een samenhangende en effectieve wijze het contraterrorismebeleid in Nederland vorm te geven, maakte de aanstelling van een afzonderlijke coördinator nodig. Dit leidde eind 2004 tot de oprichting van de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (NCTb). Met de Kamer is destijds uitvoerig gesproken over de taken en de coördinerende rol van de NCTb. In 2012 is de NCTb opgegaan in de nieuwe NCTV. Vanaf dat moment hield de NCTV zich niet alleen bezig met terrorismebestrijding, maar met alle risico's voor de nationale veiligheid. Zo kreeg de NCTV ook een coördinerende rol bij nationale crisisbeheersing en het Nationaal Crisis Centrum (NCC) werd onderdeel van de organisatie.

Coördinatietaak contraterrorisme, heden en toekomst

Waarom is de NCTV nog steeds de meest aangewezen partij om deze coördinatietaak uit te voeren?

Op het terrein van contraterrorisme is geen enkele betrokken partij verantwoordelijk voor het geheel. Coördinatie door een niet-operationele partij, die onder directe politieke verantwoordelijkheid werkt, is nog steeds van grote meerwaarde. De NCTV beschikt over de relevante expertise, ervaring en het netwerk. De NCTV verbindt betrokken overheidspartners en maatschappelijke partners en houdt het overzicht.

De NCTV is beleidsverantwoordelijk voor de contraterrorisme-aanpak en bewaakt de samenhang en effectiviteit van deze aanpak, nationaal en lokaal. De NCTV adviseert over de uitvoering van beleid, ontwikkelt nieuwe maatregelen als de dreiging daarom vraagt en bevordert informatiedeling tussen betrokken organisaties. Het periodieke Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN) en specifieke dreigingsanalyses geven richting aan het beleid. De NCTV evalueert het beleid en de getroffen maatregelen, onder meer op de effectiviteit van maatregelen. Dit kan ook concrete gebeurtenissen of bepaalde casuïstiek betreffen.

Als veel partijen tegelijk bezig zijn met de begeleiding van bepaalde contraterrorismecasuïstiek (denk aan teruggekeerde uitreizigers en mensen die vrijkomen uit een terroristenafdeling van een gevangenis) is coördinatie noodzakelijk. Bijvoorbeeld omdat de NCTV – samen met betrokken partners – een totaalbeeld wil kunnen vormen op basis van waarvan kan worden vastgesteld of afdoende maatregelen zijn genomen of dat aanvullend handelen van de NCTV nodig is, bijvoorbeeld in relatie tot lokale of internationale partijen. Ook kan het voorkomen dat op basis van bepaalde casuïstiek wordt nagegaan of het systeem van de aanpak nog voldoet, of dat er een nieuwe, toekomstbestendige aanpak nodig is.

Analysetaak

Kennis van de actuele dreiging is noodzakelijk om risico's voor de nationale veiligheid tijdig te onderkennen, deze risico's te kunnen verkleinen en aantasting van de nationale veiligheid tegen te gaan. Vandaar dat de NCTV van meet af aan heeft gefungeerd als centraal punt waar alle dreigingsinformatie die bij de partners bekend is wordt geïntegreerd en verrijkt met eigen expertise en informatie uit open bronnen. Zo levert dit een volledig en samenhangend beeld op voor periodieke dreigingsbeelden zoals het DTN. Het DTN is een trendrapportage waarin de voornaamste dreigingsontwikkelingen op hoofdlijnen worden geschetst, in samenwerking met de ketenpartners, zoals AIVD, MIVD, Politie, OM en beleidsdepartementen. Met deze analyses kunnen allerlei relevante organisaties hun aanpak aanscherpen en informeren we ook de burgers over de staat van de algemene veiligheid in Nederland.

De analysetaak van de NCTV is dus geen dubbeling van het werk dat bij de verschillende diensten wordt uitgevoerd, maar een aanvulling. De NCTV heeft daarbij niet alleen oog voor de dreiging, maar ook voor de mate van weerbaarheid van de samenleving tegen die dreiging. De signalerende taak van de NCTV op het niveau van trends en fenomenen verschilt wezenlijk van de taken van operationele diensten als politie en AIVD, die gericht zijn op de dreiging die van individuele personen en organisaties uitgaat. Dit bredere beeld is noodzakelijk voor de beleidsmatige

doorvertaling van de aangeleverde informatie en daarmee noodzakelijk voor de coördinatietaak van de NCTV.

Wetsvoorstel

Waarom moeten bovengenoemde taken nu in een wet worden vastgelegd?

Om te beginnen: het wetsvoorstel dient niet om de NCTV nieuwe taken en bevoegdheden te geven. Met dit wetsvoorstel is de NCTV in staat om de hierboven beschreven oorspronkelijke analysetaak en coördinatietaak, in overeenstemming met de AVG, naar behoren te kunnen uitvoeren. Daarbij worden het speelveld en daarmee ook de grenzen aan taken en bevoegdheden scherper vastgelegd. In het voorjaar van 2021 heeft de Minister van JenV uw Kamer verschillende keren geïnformeerd over het feit dat de grondslag voor het identificeren en analyseren van dreigingen en risico's op het gebied van terrorisme en nationale veiligheid, juridisch kwetsbaar is, omdat voor het doel en de effectiviteit van deze analyses de verwerking van (bijzondere) persoonsgegevens onvermijdelijk is. De AVG vereist dat dit bij wet wordt geregeld.

De verwerking van persoonsgegevens is geen doel op zich: de taken van de NCTV zijn niet goed uitvoerbaar zonder verwerking van persoonsgegevens. De trends en fenomenen die in de analyses worden beschreven, worden nu eenmaal gevormd door personen. Door de verdergaande digitalisering (waaronder toenemend gebruik van *social media*) is het onvermijdelijk dat bij het bekijken van open bronnen (die informatie geven over het dreigingsbeeld) persoonsgegevens worden waargenomen.

Rolvastheid NCTV , verhouding ten opzichte van inlichtingendiensten.

Het wetsvoorstel maakt expliciet duidelijk dat de analysetaak is gericht op trends en fenomenen, en niet op het doen van onderzoek naar personen of organisaties. Denk bijvoorbeeld aan de fenomeenanalyse "De vele gezichten van de coronaprotesten" die de NCTV vorig jaar heeft uitgebracht. Voor het maken van een dergelijke analyse is het onvermijdelijk dat ook de personen en uitlatingen van deze personen die een grote rol spelen binnen het fenomeen, in beeld komen. Dat gebeurt dan niet omdat de persoon onderwerp van aandacht is, maar het fenomeen waarin de persoon acteert. De verwerking van persoonsgegevens die met bijgaand voorstel mogelijk is, mag juist niet gericht zijn op onderzoek naar personen en niet leiden tot bestraffing. Dit is een kernelement van het voorstel en ook belangrijk voor de wijze waarop het toezicht wordt geregeld. (Alleen onderzoek door politie en OM is gericht op personen die mogelijk strafbare feiten hebben begaan en kan leiden tot gevolgen voor personen door het opleggen van een sanctie.)

Waarborgen

Het wetsvoorstel bevat een aantal stevige waarborgen tegen te vergaande inmenging in de persoonlijke levenssfeer door de NCTV:

- Onderzoek mag niet gericht zijn op personen.
- Bij het gebruik van online openbare bronnen mag de NCTV geen gebruik maken van technische hulpmiddelen die op basis van profilering persoonsgegevens verzamelen.
- De wet stelt nadere eisen aan het verwerken van gegevens, zoals functiescheiding, autorisatie en regels voor opslag en beveiliging. Dit wordt nader uitgewerkt in een amvb.
- Bewaartermijnen: persoonsgegevens die we zelf binnen de kaders van deze wet verzamelen mogen we maximaal 5 jaar bewaren, met één optie tot verlenging na expliciete toestemming van de minister van JenV.
- Verplichte gegevensbeschermingsaudit: periodiek moet een audit plaatsvinden om te checken of er wordt gewerkt volgens de regels.

Toezicht

NCTV is dus geen inlichtingendienst, wil dit ook niet zijn en mag dat op basis van dit wetsvoorstel ook niet zijn. Daarom is de AVG van toepassing op de verwerking van persoonsgegevens. De NCTV beschikt, ook na inwerkingtreding van het wetsvoorstel, niet over bijzondere bevoegdheden, zoals de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (Wiv 2017) die kent. Toezicht door de CTIVD of een speciale nieuw op te richten toezichthouder zou dan ook niet passend zijn, ook gelet op het feit dat de AVG niet van toepassing is bij de AIVD en om die reden de Wiv een eigen normenkader en toezichtsregime kent. Ook de Raad van State wijst daarop in zijn advies. Het toezicht is in het wetsvoorstel geregeld op een wijze die past bij het stelsel van de AVG. Dat betekent dat de Functionaris voor de gegevensbescherming als interne toezichthouder een belangrijke rol heeft. Het wetsvoorstel regelt ook dat er jaarlijks een gegevensbeschermingsaudit wordt gedaan. Daarmee krijgt ook de Autoriteit Persoonsgegevens als toezichthouder extra informatie. Ten slotte heeft de Inspectie Justitie en Veiligheid haar reguliere rol bij het toezicht op de uitvoering van JenV-wetgeving en dus ook op deze wet.